

Дзюбан Дарина Олександрівна, Булаченко Павло Ігорович
студенти 4-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СПРАВИ «УКРАЇНА ПРОТИ РФ» СТОСОВНО ПРАВ ПРИБЕРЕЖНОЇ ДЕРЖАВИ В ЧОРНОМУ І АЗОВСЬКОМУ МОРЯХ ТА У КЕРЧЕНСЬКІЙ ПРОТОЦІ

Російська агресія проти України набула нових форм після окупації та анексії Криму. Азовське море перетворилося на поле битви, стало геополітичною зоною боротьби між Україною та Російською Федерацією. Це стосується і прибережних просторів Чорного моря та Керченської протоки.

Україна ніколи не розглядала Азовське море як плацдарм чи навіть елемент просування своїх геополітичних інтересів. Навпаки, з початку незалежності України Росія розглядала Азовське море як шлях просування на захід (тобто на територію України) своїх геополітичних інтересів: встановлення свого панування в Азовському морі, метою якого є блокада морських портів України; розширення окупації територій України за рахунок утворення плацдармів у десантно-небезпечних районах Азовського узбережжя України; стримування економічного розвитку України; видобуток копалин на Азовському шельфі та навколо нього; видобуток біоресурсів в Азовському морі; руйнування гідрографічної системи забезпечення, що може призвести до екологічних та техногенних катастроф в акваторії Азовського моря та в самій Керченській протоці (це може призвести до техногенної небезпеки для України. Відповідальність за яку Російська Федерація має намір передати Уряду України) [1, с.15-18].

Випадок в Азовському морі і Керченській протоці виник не в 2014 році, як прийнято вважати. Передумовою для цього були дії Росії, починаючи з 1991 року, які були викликані консолідацією під тиском внутрішнього характеру вод Азовського моря на основі двосторонньої угоди з Україною, тим самим виключивши права третіх держав використовувати Азовське море та Керченську протоку на основі принципів і норм міжнародного морського права, як і власне застосування останніх у двосторонніх відносинах, так і створення ситуації правової невизначеності стосовно відсутності розмежування Азовського моря та Керченської протоки, а також формального за-

кріплення статусу вод Азовського моря як внутрішніх вод України та Російської Федерації, а фактично – здійснення повного контролю над Азовським морем та Керченською протокою після анексії Криму та будівництво мосту через Керченську протоку.

25 листопада 2018 року в Керченській протоці стався інцидент, коли російський танкер зупинив кораблі ВМС України, які проходили з Чорного моря в Азовське море. Під Керченським мостом, побудованим російськими загарбниками, перекрили прохід. Були атаки на українські кораблі з боку Росії та її берегової охорони – вони протаранили буксир «Яни Капу», а за межами 12-мильної зони обстріляли українські артилерійські катери супроводу [4, с.45-47].

На сьогодні в арбітражному суді розглядається справа про права прибережної держави в Чорному і Азовському морях та Керченській протоці. Цей арбітражний розгляд було розпочато Україною у вересні 2016 року. Дії Росії щодо порушення Конвенції ООН 1982 р. у морських просторах навколо Криму розглядаються арбітражем у справі № 2017-06: «Спир про права прибережних держав у Чорному морі, Азовському морі та Керченській протоці (Україна проти Росії)».

Ця справа стосується порушення Росією прав України як прибережної держави в прилеглих до Криму морських зонах після анексії півострова. Відповідно, Україна говорить, що Росія порушила свої права в зонах у Чорному, Азовському морях та Керченській протоці, видобуваючи природні ресурси (насамперед нафту та природний газ), що на законних підставах належать Україні, захоплюючи українські бурові установки; обмежує діяльність українських рибальських компаній у прилеглих акваторіях; незаконно здійснює будівництво мосту, лінії електропередачі та газопроводу через Керченську протоку; блокує прохід українських кораблів через Керченську протоку; здійснюється негативний вплив на середовище морів в результаті будівництва Керченського мосту; проводить археологічні дослідження на дні морів без дозволу української сторони [2].

Серед вимог України до арбітражного суду – підтвердження її права, як прибережної держави в морських зонах, що прилягають до Криму, зобов'язувати Росію припинити дії, що порушують суверенітет України у відповідних водах, і змусити Росію відшкодувати шкоду, заподіяну Україні внаслідок протиправної діяльності [3].

На сьогоднішній день дана справа не має остаточного вирішення, проте 21 лютого 2020 року арбітраж схвалив Ухвалу щодо попередніх

заперечень РФ (щодо прийнятності справи). Він визначив ситуацію конфлікту між Україною та РФ, дослідив специфіку можливого статусу і правового режиму Азовського моря та Керченської протоки, які є підконтрольними агресором. При цьому власну позицію Україна значною мірою ґрунтує на своїх правах на Крим – в рамках прав прибережної держави. Прийняття остаточного рішення у справі очікується не раніше 2023-го року.

Ситуація в Азовському морі та Керченській протоці є загрозою для національної безпеки України. Вона виходить за рамки правового спору, і є продовженням агресії РФ проти України. Дана ситуація вимагає застосування всього арсеналу сил і засобів, включаючи посилення військової присутності України в Азовському морі, використання дипломатичного впливу, посилення санкційного тиску.

Список використаних джерел

1. Семон Б., Бодрик Ю., Наука і оборона. *Щоквартальний науково-теоретичний та науково-практичний журнал*. №4. 2018. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/10426-6485-PB.pdf>
2. Україна проти Росії: аналіз міждержавних справ у міжнародних судах. Democracy House: website. URL: [nalysis-of-inter-state-cases-in-international-courts/](https://www.democracyhouse.org/analysis-of-inter-state-cases-in-international-courts/)
3. Міжнародне реагування на окупацію Кримського півострову: огляд і джерела. Чорноморські новини: вебсайт. URL: <https://www.blackseanews.net/read/178519>
4. Короткий Т. Міжнародно-правовий аналіз ситуації в Азовському морі та Керченській протоці. *Український часопис міжнародного права*. 2018. № 2. URL: <https://cutt.ly/cXSRzh6>

Науковий керівник: к.ю.н, доц. Канєнберг-Сандул О. К.